

Куценко С.В., викладач кафедри хореографії
та художньої культури
Уманського державного педагогічного
університету ім. П. Тичини

ЗНАЧЕННЯ ТВОРЧОГО МИСЛЕННЯ ДЛЯ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ СТУДЕНТА-ХОРЕОГРАФА ЗАСОБАМИ НАРОДНО-СЦЕНІЧНОГО ТАНЦЮ

Сучасні стратегії підготовки майбутнього вчителя танцювального мистецтва відкривають нові орієнтири перед хореографічною освітою загалом. Важливим та перспективним завданням, що останнім часом набуває широкої актуальності серед педагогів-хореографів є формування творчого потенціалу свої вихованців. Нині великий інтерес до творчого потенціалу, здібностей і творчості майбутнього вчителя хореографії перед усім обумовлений розумінням важливості суспільного значення цих проблем.

Аналіз наукової літератури дає змогу стверджувати, що проблема формування творчого потенціалу широко розглядається в психологічних (Л. Виготський, Н. Вишнякова, В. Дружинін, Д. Богоявленська, Л. Єрмолаєва-Томіна, О. Клепиков, О. Кульчицька, І. Кучерявй, О. Леонтєв, В. Моляко, С. Рубінштейн, Я. Пономарьов, О. Тихоміров), педагогічних (В. Загвязинський, І. Зязюн, В. Кан-Калік, Н. Кузьміна, О. Лавріненко, М. Лещенко, С. Сисоєва, М. Поташник, І. Раченко, В. Сластьонін), філософських та соціологічних аспектах його прояву, формування та розвитку (М. Каган, Б. Кедров, Л. Коган, В. Овчинников, В. Саготовський, Л. Сохань, С. Степанов, В. Тихонович, А. Шумілін) та ін.

Сучасні уявлення про природу творчого потенціалу залишаються суперечливими. Одні дослідники віддають перевагу природному в особистості, стверджуючи, що передумови здібностей – задатки, обумовлені генетично, що творчий потенціал або є, або його немає. Ми підтримуємо ряд дослідників, які вважають, що творчий потенціал формується і розвивається в процесі творчої діяльності.

Аналізуючи стан проблеми формування творчого потенціалу студентів-хореографів ми виявили, що одним із групи важливих психічних процесів, який багато науковців (Б. Коротяєв, П. Кравчук, І. Лернер, О. Лук, В. Моляко, Я. Пономарьов, А. Шумілін та ін.) вважають центральним компонентом творчого потенціалу, що уможливорює відображення суттєвих властивостей та ознак предметів дійсності, а також досягнення на цій основі найвищого ступеню креативності є творче мислення.

Як процес, мислення виступає особливо чітко насамперед в тих випадках, коли людина вирішує важке для неї завдання або проблему. В загальному висновку своїх довготривалих спроб, вона знаходить вирішення даного завдання, або навпаки. Таким є продукт чи результат процесу мислення.

Як зазначають вчені Клепиков О., Кучерявий І., мислення органічно пов'язане з творчістю. Мислення як діяльність є вищою формою вияву творчого потенціалу. Вчені наголошують на тому, що творчий потенціал особи, це інструмент продуктивної діяльності, яка виявляється у мисленні [1, с.39].

Людина, яка вміє мислити творчо, прийшовши в зіткнення з конкретними даними, яких вона ніколи раніше не бачила і про яких нічого не чула, через деякий час, якщо здатність мислення в неї дійсно продуктивна (творча), зуміє з цих даних зробити такі висновки, які абсолютно заглядять її незнайомство з конкретною областю.

Мислення являє собою активний процес відображення об'єктивної дійсності в конкретних поняттях та умовиводах. Це загальне визначення поширюється і на його різновид – творче мислення.

Творче мислення – це здатність вирішувати такі завдання, результатів і способів вирішення яких не було в колишньому досвіді. Воно разом із творчою уявою, як відомо, є психологічною основою людської творчості, джерелом інновацій у всіх сферах діяльності людини.

Специфіка творчого мислення полягає в тому, що в танці воно роздвоюється під впливом психофізіологічних процесів, які відбуваються одночасно. Ці процеси йдуть по лінії образу танцю та по лінії життя самого

танцюриста. Але вони взаємопов'язані між собою та мають взаємний вплив один на одного. Проникаючи один в одного, процеси мислення врівноважують, притягують, відштовхують один одного, утворюючи єдність та складне переживання, в якому «Я» танцюриста та «Я» образу з'єднуються, стаючи нероздільними [2, с. 97].

Якщо в процесі творчості танцюрист буде починати з осмислення кожного руху танцю в цілому, образи, які він створює, стануть життєво достовірними, пластичними, музично виразними, багатогранними.

Вирішення проблеми дослідження творчого мислення студента-хореографа передбачає виділення сукупності індивідуальних особливостей мислення, що формуються, якостей розуму від яких залежить легкість оволодіння новими знаннями та їх застосування на практиці. Адже творче мислення передбачає не тільки широке використання засвоєних знань, а й подолання бар'єру минулого досвіду, відходу від звичних думок, розв'язання суперечностей між актуалізованими знаннями і вимогами творчого завдання.

Основними критеріями творчого мислення, визначеними американським психологом Дж. Гілфордом [3, с. 6] є:

- швидкість мислення – визначається здатністю до генерації великої кількості ідей;

В процесі хореографічної діяльності постійний систематичний пошук і реалізація нових ідей має особливе значення. На етапі генерації ідей відбувається накопичення інформації та змінюється підхід до її аналізу. Кінцевий успіх діяльності прямо залежить від навиків, швидкості мислення студента або групи студентів, що працюють над його досягненням.

- гнучкість мислення – характеризується здатністю до застосування різноманітних стратегій при вирішенні проблеми;

Під стратегіями розуміється план вирішення творчого завдання, з продуманим визначенням послідовності запланованих дій, яке на даному етапі перетворюється в предмет мисленнєвої діяльності.

– оригінальність мислення – визначається здатністю до генерації оригінальних та нестандартних ідей;

Оригінальність мислення – здатність до генерації ідей, які відрізняються від загальноприйнятих, уміння аналізувати проблему, знайти її рішення нестандартним шляхом; це завжди авторське рішення, новаторське бачення реалізації задуманого плану.

– точність мислення – визначається здатністю до детальної точності виникаючих ідей.

Точність ідей – це відображення образу і думки, творчого задуму. Точність мислення – це завжди вибір адекватного рішення, що відповідає умовам творчого завдання.

Мислення в процесі вивчення народно-сценічного танцю набуває більш активного, самостійного, творчого характеру. Фахова підготовка студента-хореографа вищого педагогічного навчального закладу досить складна, вона містить у собі творчо-виконавський, творчо-постановочний та педагогічно-творчий компоненти. Під час професійного навчання у майбутнього вчителя хореографії формуються особливі процеси, які змістовно збагачуються на шляху вирішення все більш важких завдань, що визначаються творчою направленістю продуктивної мисленнєвої діяльності студента.

Відповідно до вимог, що висуваються сучасною хореографічною освітою, навчання має орієнтуватися на розвиток продуктивного, творчого мислення, що забезпечує можливість самостійно здобувати нові знання, застосовувати їх у різноманітних умовах навколишньої дійсності. Тому, на нашу думку, в процесі вивчення народно-сценічного танцю, необхідна реалізація системи принципів, які б визначалися специфікою самого продуктивного мислення, а саме:

– принцип проблемного навчання;

Принцип проблемності відповідаючи специфіці творчого мислення, його спрямованості на відкриття нового, є основним, провідним принципом розвивального навчання. Адже проблемне навчання передбачає засвоєння знань

і початковий етап формування інтелектуальних навичок, що відбуваються у процесі самостійного вирішення проблемних завдань.

– принцип евристичного навчання;

У відповідність з даним принципом розвитку творчого мислення існують спеціальні формування узагальнених прийомів розумової діяльності. Евристичні технології у навчанні студентів-хореографів спрямовують на використання дуже характерного для творчої діяльності розумового експерименту, який полегшує постановку і попередню перевірку гіпотез, а також шляхи вирішення творчого завдання.

– принцип індивідуалізації навчання;

Принцип індивідуалізації навчання відкидає орієнтири на студентів із середнім рівнем розвитку в ході навчально-виховного процесу. Тобто без реальної індивідуалізації навчання сповільнюється темп розвитку тих, хто прийшов до лав університету із більш розвиненими здібностями, зокрема до хореографічної діяльності чи до окремого її напрямку.

Оскільки мислення є вагомим засобом пізнання і перетворення світу, то творчий потенціал майбутнього вчителя хореографії в контексті навчально-виховної діяльності характеризує значущі результати саме мисленневих дій.

Отже, творчість є вищою формою діяльності людини, в якій найбільш яскраво проявляється така особливість особистості, як творче мислення.

В результаті дослідження, вважаємо за доцільне реструктуризувати навчально-виховну діяльність студентів-хореографів на заняттях народно-сценічного танцю з орієнтацією на розвиток продуктивного (творчого) мислення, що на нашу думку, забезпечить максимальну реалізацію мисленневих процесів, які є значним показником формування творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Клепиков О.І. Основи творчості особи [Текст] : навч. посібник для студ. вузів. / Клепиков О.І., Кучерявий І.Т. – К.: Вища школа, 1996. – 295 с.

2. Роговик Л. Психологія танцю / Роговик Л. – К.: Главник, 2007. – 304 с.
3. Туник Е.Е. Диагностика креативности. Тест Е. Торренса. Методическое руководство. / Е.Е. Туник. – СПб.: ГП «ИМАТОН», 1998. – 171 с.